

KATILIM HAKKI

“Türkiye’de Sivil Toplum Örgütleri: Örgütlenme Özgürlüğü ve Katılım Hakkı” raporunun bu bölümünde karar verme süreçlerine katılım hakkına odaklanıldı.

Bu bölüm hem **SAHA ARAŞTIRMASI** hem de **MASA BAŞI ÇALIŞMA** ile hazırlandı.

Araştırma için **TBMM**, **Cumhurbaşkanlığı** ve **12 Bakanlık** izlendi. **Büyükşehir** statüsüne sahip **30 ilin valiliklerine** bilgi edinme başvuruları yapıldı.

18 kanun için kanun yapım süreci takip edildi.

Sadece **2 kanun için** nispeten etkin bir **STÖ katılımı** sağlandı.

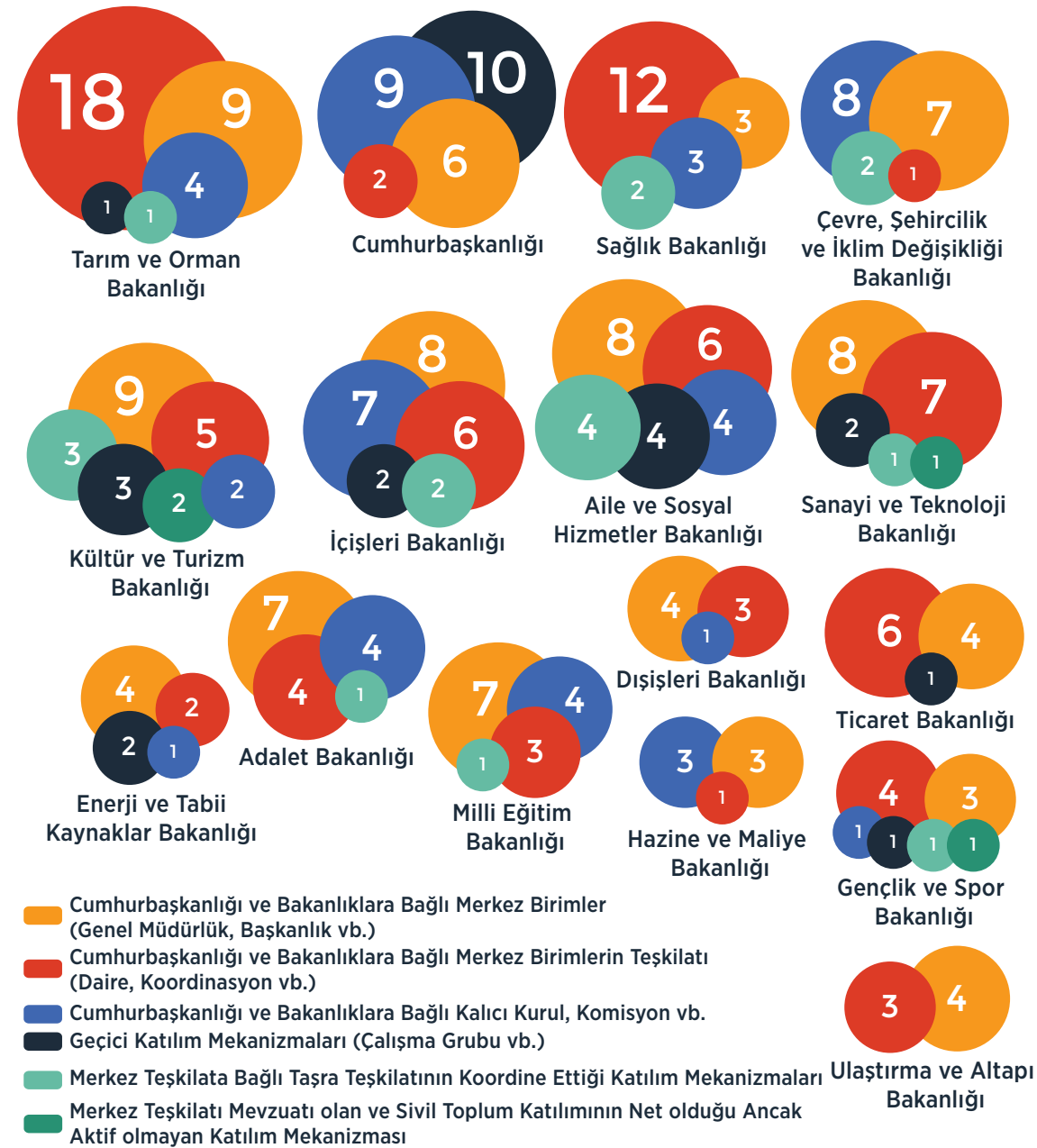
- ✓ Öğretmenlik Meslek Kanunu - **STÖ Katılımı kısmen var.**
- ✓ Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun - **STÖ katılımı var.**

2021 **183** + 2022 **228**

2021 ve 2022 yıllarında kamu kurum ve kuruluşları tarafından **411 yönetmelik** yayımlandı. Araştırma örneklemini için **71 yönetmelik** seçildi ve bilgi edinme başvurusu yapıldı.

KATILIM MEKANİZMALARI

Mevzuata göre kurulmuş/kurulması mümkün ama sivil toplum katılımının idarenin inisiyatifinde olduğu katılım mekanizmaları

DEVLETİN KAPILARI SİVİL TOPLUMA KAPALI

“Kamu kurumlarının kararları STÖ’lerin tavsiye ve katkılarına dayanır.”

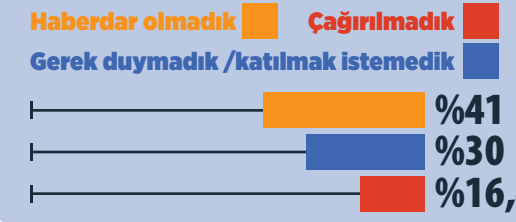

Önermeye katılmayan vakıf oranı %41 iken, derneklerde bu oran %28’dir.

2020 veya 2021 yıllarında mevzuat ve politika geliştirme süreçlerinde ilgili toplantılara katıldınız mı?

Katılmama nedeni:

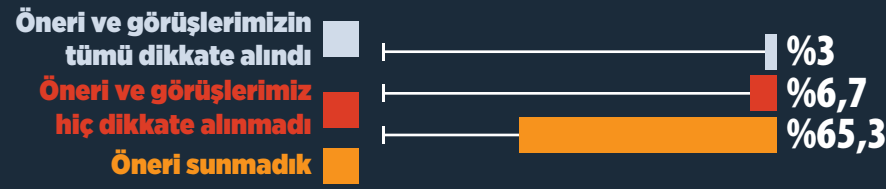

Görüşlerinizi yazılı ilettiniz mi?

MEVZUAT VE KATILIM STÖ GÖRÜŞLERİ

Araştırmaya katılan STÖ’lerin öneri ve görüşleri 2020 veya 2021 yıllarında mevzuat ve politika geliştirme süreçlerinde resmi makamlar tarafından dikkate alındı mı?

“Kamu kurumlarının kararlarının STÖ’lerin tavsiyesi ve katkısına dayanır” ifadesine katılmıyorum

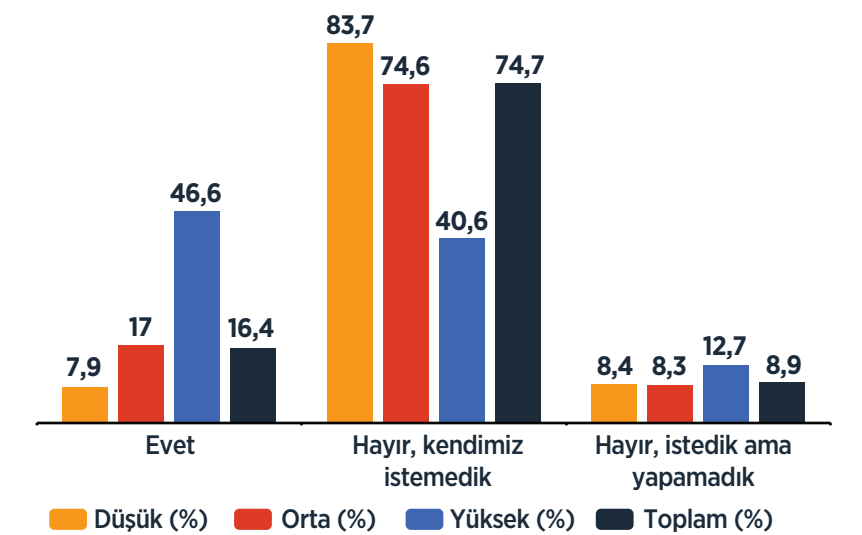

“STÖ’ler mevzuat geliştirme sürecinin ilk aşamalarına dahil edilir.”

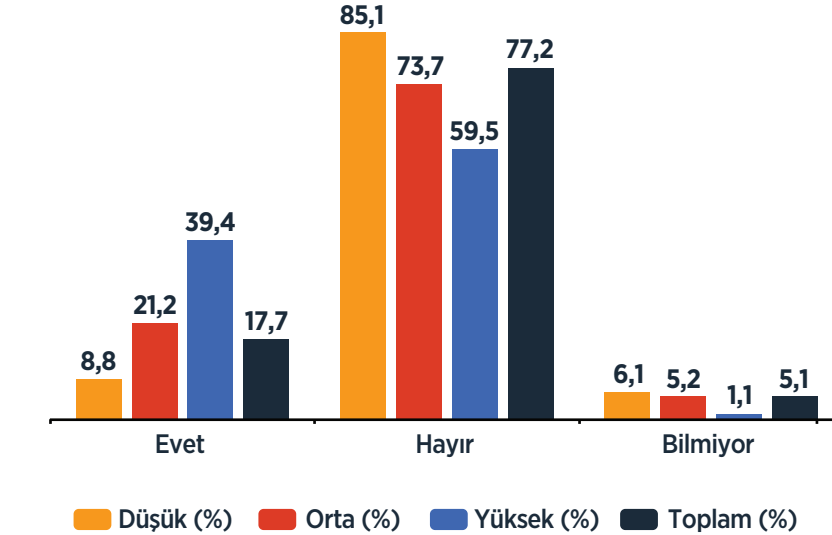

STÖ’lerin merkezi idarenin karar verme süreçlerine katılımı ile STÖ’lerin kapasitesi arasında bir bağlantı vardır.

Araştırmaya katılan ve 2020 veya 2021 yıllarında herhangi bir resmi kurumla (bakanlık, belediye vb.) iş birliği yapan STÖ’ler ve kapasite düzeyleri

2020 veya 2021 yıllarında mevzuat ve politika geliştirme süreçlerinde kuruluşunuza danışıldı mı? İlgili toplantılara katıldınız mı?

STÖ’LERİN %80’İ KATILIM SÜREÇLERİNİN PARÇASI OLAMIYOR

2020 veya 2021 yıllarında kamu kurumlarınca oluşturulan danışma, istişare veya çalışma gruplarından herhangi birinin faaliyetlerine katılan **STÖ oranı %13** oldu. **Belediyeler** ise %42’lik bir oranla toplantılarına en çok STÖ katılımı olan kamu kurumu oldu.

2020 veya 2021 yıllarında kamu kurumlarınca oluşturulan danışma, istişare veya çalışma gruplarından herhangi birinin faaliyetlerine katılan **STÖ oranı %13** oldu. **Belediyeler** ise %42’lik bir oranla toplantılarına en çok STÖ katılımı olan kamu kurumu oldu.

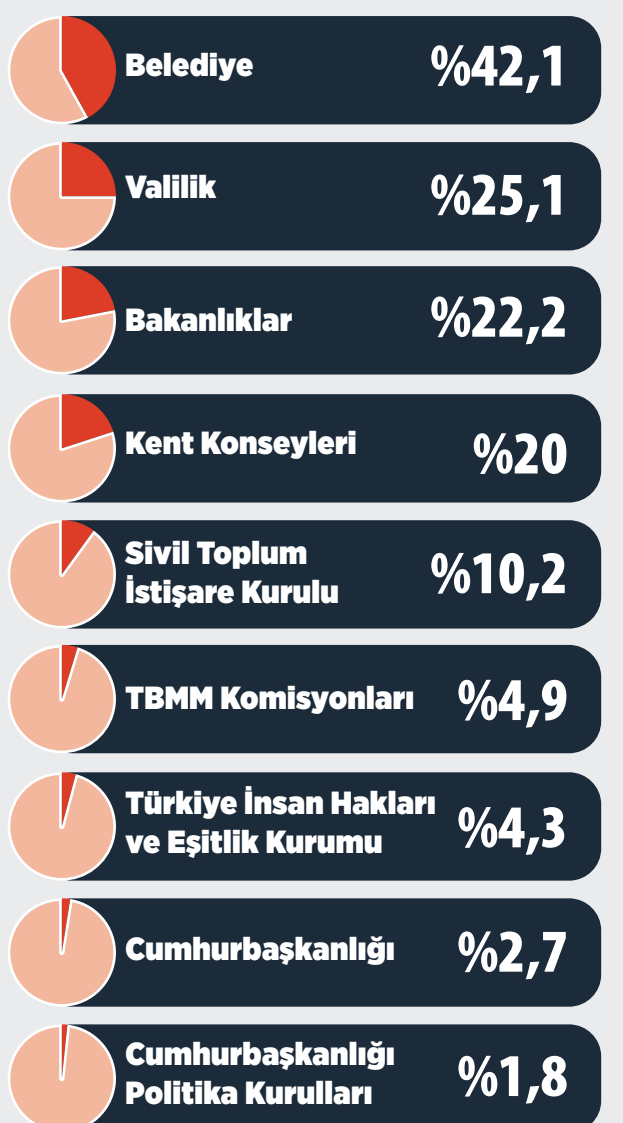
STÖ’lerin valilik toplantılarına katılma oranı:

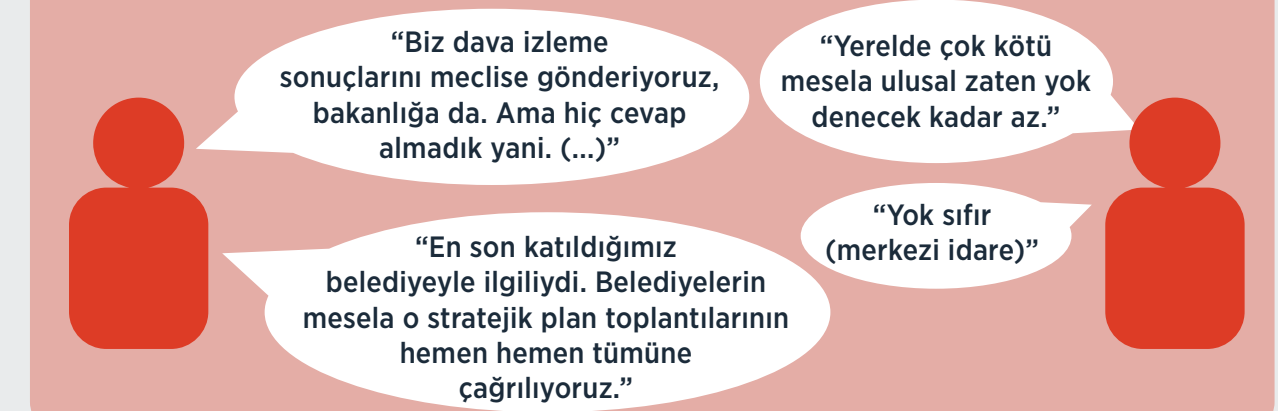
STÖ’lerin bakanlıkların toplantılarına katılma oranı:

Araştırmaya katılan STÖ’lerin karar verme süreçlerine katıldığı kurumlar

Nitel araştırmada STÖ’lerin karar verme süreçlerine katılım hakkındaki görüşleri:

Mevzuat ve politika geliştirme süreçlerinde yapılan toplantılara katılım ve görüşlerini yazılı olarak iletme konusunda **hak temelli yaklaşımı güçlü olan kuruluşların diğer kuruluşlara göre daha aktif olduğu** görülüyor.

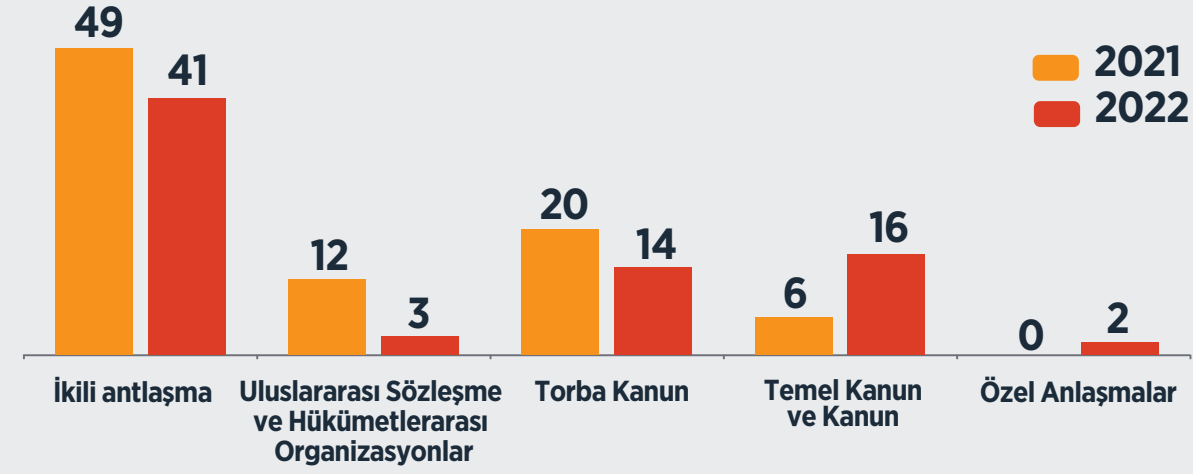
Ancak algı düzeyinde hak temelli yaklaşım güçlendikçe kamu kurumlarının kararlarının STÖ’lerin tavsiyesi ve katkısına dayandığı görüşüne verilen destek de azalmaktadır.

Yüksek kapasiteli STÖ’ler %49’luk bir oranla bu tür toplantılara katılmama nedenini “**çağrılmamaları**” olarak ifade etmiştir.

%51’lik oranla düşük ve %34’lük oranla orta kapasiteli STÖ’ler açısından en temel neden böyle toplantılar olduğundan **haberdar olmamalarıdır**.

TBMM'DE KANUN YAPIM SÜREÇLERİNE STÖ KATILIMI NASIL?

2021 - 2022 yıllarında TBMM'de 87 tanesi 2021 yılında, 76 tanesi ise 2022 yılında olmak üzere toplam 163 kanun kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Araştırma için 2021 yılında 8 kanun için yapılan izlemenin sonucuna göre sadece 1 STÖ kanun yapım sürecine katılmıştır. Katılım Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun için Tarım, Orman ve Köyşleri Komisyonu'nda olmuştur.

2021
1

2022 yılında 10 kanun için yapılan izlemenin sonucuna göre ise yine sadece 1 STÖ kanun yapım sürecine katılmıştır. Bu katılım Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun için Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nda olmuştur.

2022
1

Cumhurbaşkanlığı dahil 12 Bakanlık tarafından 2021-22 döneminde hazırlanıp kabul edilen 71 yönetmelik hakkında STÖ katılımına ilişkin bilgi edinme başvuruları yapıldı.

STÖ VE MESLEK ÖRGÜTLERİNDEN YAZILI GÖRÜŞ ALMA 10

STÖ KATILIMI (YÜZ YÜZE) 9 SENDİKA KATILIMI 0

MESLEK ÖRGÜTÜ KATILIMI (YÜZ YÜZE) 3

BİLGİ EDİNME BAŞVURUSUNA VERİLEN CEVAP SAYISI 33

MERKEZİ İDAREYE STÖ KATILIMI

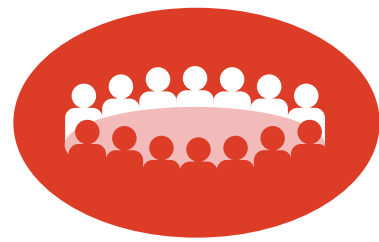
İkincil Mevzuat Hazırlık Süreci

Kurul, Komisyon, Şûra, Zirve vb.

Strateji ve Eylem Planları, Vizyon Belgesi vb.

TBMM ARAŞTIRMA KOMİSYONLARINA STÖ KATILIMI

TBMM'ye 25 Haziran 2018-14 Mayıs 2023 tarihleri arasında denk gelen 27. Dönemde 7221 adet araştırma önergesi sunulmuştur.

7221 ARAŞTIRMA ÖNERGESİ

Bununla birlikte 27. Dönemde kurulan araştırma komisyonu sayısı sadece 15'tir.

15 ARAŞTIRMA KOMİSYONU

KURULAN KOMİSYON 9

Raporun izleme dönemi kapsamında kurulan araştırma komisyonu sayısı 9, çalışmalarını tamamlayan araştırma komisyonu sayısı ise 8'dir.

ÇALIŞMALARINI TAMAMLAYAN KOMİSYON 8

Komisyonlardan bir tanesi raporunu vermiş olmasına rağmen rapor basılmamıştır.

Sadece 7 komisyonun raporuna erişim imkanı bulunmaktadır.

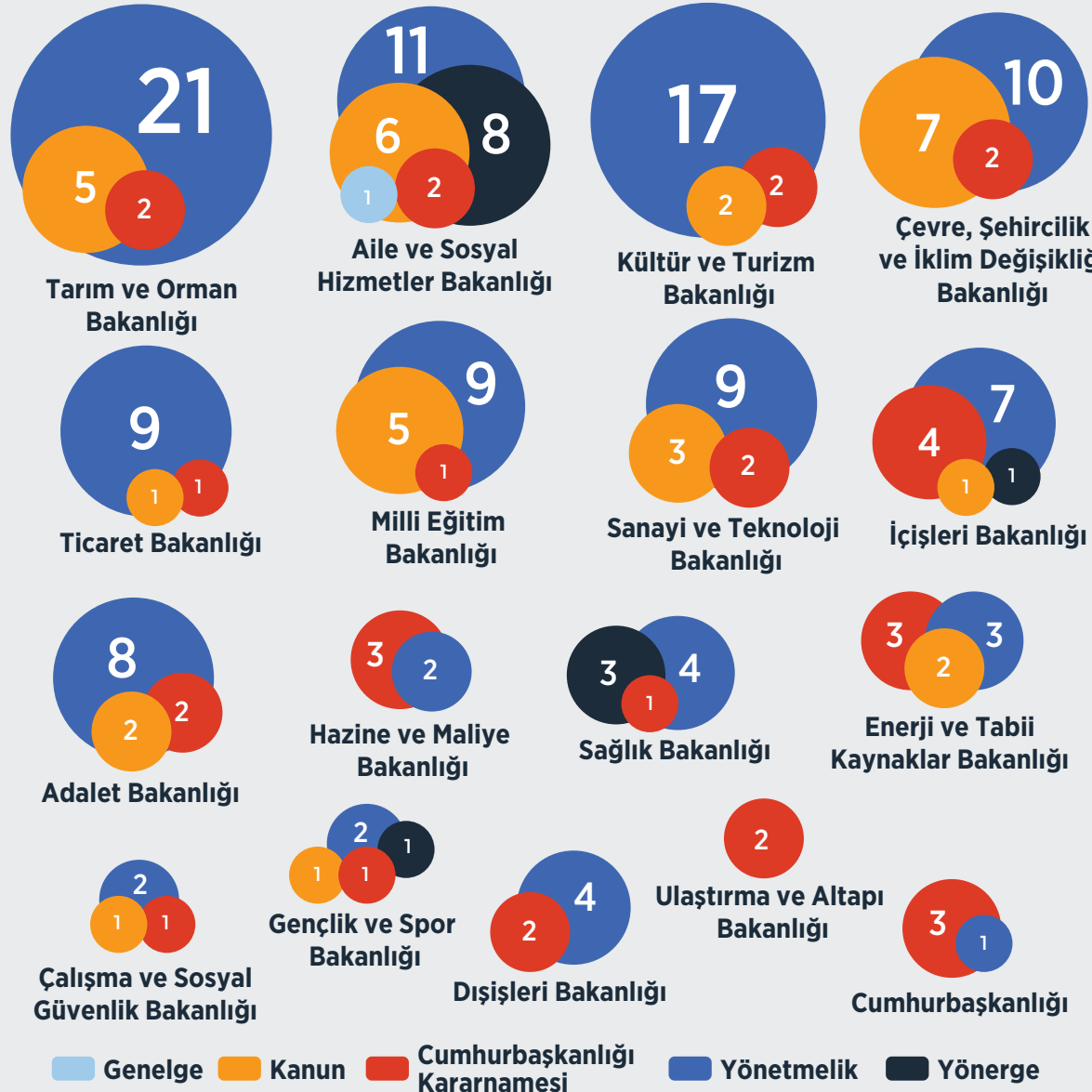
Nitel araştırmada STÖ'lerin TBMM karar verme süreçlerine katılım hakkındaki görüşleri:

"Yani komisyonlara geliyorsa bazı şeyler, o komisyonlardaki milletvekilleri tarafından evet bazen erişebiliyoruz onlara. Ama komisyona bile gelmeden yasalaşan bir sürü şey var artık. Dolayısıyla bir noktadan sonra o bile zor."

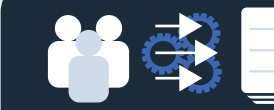
STÖ'lerin doğrudan katılabilecekleri yegâne karar verme mekanizması TBMM İhtisas Komisyonlarıdır. Ancak saha araştırmasının nitel araştırma verilerine göre yasama süreçlerine STÖ'lerin katılımı da problemlidir.

MEVZUAT LABİRENTİ

Türkiye'de STÖ'lerin kamu kurum ve kuruluşlarının karar verme süreçlerine katılımını içeren düzenleme sayısı 203

STÖ'lerin merkezi karar verme mekanizmalarına katılımını öngören mevzuatın yaklaşık %90'ı idareye geniş bir takdir yetkisi veriyor. Bu da karar verme süreçlerine STÖ katılımının idarenin inisiyatifinde olduğunu gösteriyor.

Türkiye'de mevzuatta yer alan katılım mekanizması sayısı 309

En fazla katılım mekanizmasına sahip olan üç bakanlık:

Tarım ve Orman Bakanlığı
25

Ticaret Bakanlığı
10

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
10

Rapor, bu bakanlıkların katılım mekanizmalarına önemli ölçüde sektör derneği olarak adlandırılabilir, belli bir alanda ticari faaliyet gösteren şirketlerin ya da profesyonellerin kurduğu derneklerin ya da üst kuruluşların katıldığını gösterdi.

Nitel araştırmada STÖ'lerin karar verme süreçlerine katılımı düzenleyen mevzuat hakkındaki görüşleri:

"... katılımın en ileri basamaklarında aslında katılımın taraflarının gücü, sorumluluğu, hakları bellidir. Bir yere katılıyorsanız orada sözünüzün geçeceği ne kadar kaale alınacağı ne zaman ne düzeyde hangi sınırlarla bellidir. Böyle bir iş birliği ortak çalışma esaslı yok. Hep kamunun karşısında çok güçsüzünüz."

"...sizin yerelde ürettiğiniz bir sözün bu şehre dolayısıyla ülkeye etki edebilmesi için bazı mekanizmalara ihtiyaç var. Böyle bir katılımcı mekanizma zaten yok."

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ: ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ VE KATILIM HAKKI

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerikten yalnızca STGM sorumludur ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.